FAVQULODDA HOLATLARDA XAVFSIZLIK: YONG‘IN, SANOAT, YADRO VA RADIATSIYA XAVFSIZLIGI

Eshboyev Behzod Baxtiyor o'g'li

TOSHKENT SHAHAR ICHKI ISHLAR HODIMI

behzodeshboyev42@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada favqulodda holatlarda xavfsizlikni ta’minlash, yong‘in va sanoat avariyalarining oldini olish, yadro hamda radiatsiyaviy xavfsizlikni tashkil etish masalalari yoritilgan. Shuningdek, xavf-xatarlarni oldindan aniqlash, aholini muhofaza qilish, zamonaviy monitoring tizimlaridan foydalanish va favqulodda vaziyatlarda to‘g‘ri harakat qilishning ahamiyati tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: favqulodda holat, yong‘in xavfsizligi, sanoat xavfsizligi, yadro xavfsizligi, radiatsiya, muhofaza, xavf-xatar, monitoring, evakuatsiya, profilaktika.

Kirish

Bugungi kunda inson hayoti va sog‘lig‘ini muhofaza qilish, ishlab chiqarish obyektlarining xavfsizligini ta’minlash hamda atrof-muhitni asrash dolzarb masalalardan hisoblanadi. Yong‘inlar, sanoat avariyalari, portlashlar va radiatsiyaviy hodisalar insonlar hayotiga, iqtisodiyotga va tabiatga jiddiy zarar yetkazishi mumkin. Shu sababli favqulodda vaziyatlarning oldini olish, xavflarni kamaytirish va ularga tayyor turish muhim ahamiyatga ega. Favqulodda holatlarda xavfsizlikni ta’minlash faqat hodisa sodir bo‘lgandan keyin choralar ko‘rish bilan cheklanmaydi. Buning uchun oldindan xavflarni baholash, texnik vositalarni tekshirish, xodimlarni o‘qitish va aholini zarur bilimlar bilan ta’minlash talab etiladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Yong‘in xavfsizligi favqulodda vaziyatlarning oldini olishning muhim yo‘nalishidir. Yong‘inlar elektr uskunalaridagi nosozliklar, yonuvchan moddalarni noto‘g‘ri saqlash va

xavfsizlik qoidalariga rioya qilmaslik natijasida yuzaga kelishi mumkin. Ularning oldini olish uchun yong‘in signalizatsiyasi, o‘t o‘chirish vositalari va xavfsiz evakuatsiya yo‘laklari talab darajasida bo‘lishi kerak. Xodimlar yong‘in sodir bo‘lganda qanday harakat qilishni bilishlari, odamlarni xavfsiz joyga olib chiqish va tegishli xizmatlarga xabar berish tartibiga amal qilishlari zarur.

Sanoat xavfsizligi ishlab chiqarish korxonalarida avariyalar, texnik nosozliklar va zararli moddalar bilan bog‘liq xavflarni kamaytirishga qaratilgan. Sanoat obyektlaridagi uskunalarni muntazam tekshirish, texnik xizmat ko‘rsatish va ishlab chiqarish jarayonlarini nazorat qilish avariyalarning oldini olishga yordam beradi. Bundan tashqari, ishchilarning malakasini oshirish va mehnat muhofazasi talablariga rioya etilishini ta’minlash zarur. Har bir korxonada favqulodda vaziyatlarda harakat qilish rejasi ishlab chiqilishi va amaliy mashg‘ulotlar orqali tekshirib borilishi lozim [1].

Yadro xavfsizligi atom energiyasi va yadro texnologiyalaridan foydalanishda insonlar hamda atrof-muhitni himoya qilishga qaratilgan. Ushbu sohada texnik tizimlarning ishonchli ishlashi, uskunalarning doimiy nazorati, xodimlarning kasbiy tayyorgarligi va xavfsizlik qoidalariga qat’iy rioya qilinishi muhim hisoblanadi. Yadro obyektlarida favqulodda vaziyatlarning oldini olish uchun bir-birini to‘ldiruvchi himoya tizimlari va maxsus harakat rejalari mavjud bo‘lishi kerak [2].

Muhokama va natijalar

Radiatsiyaviy xavfsizlik ionlashtiruvchi nurlanishning inson organizmi va atrof-muhitga zararli ta’sirini kamaytirishga xizmat qiladi. Radiatsiya manbalari tibbiyot, sanoat va ilmiy tadqiqotlarda qo‘llanilishi mumkin. Bunday manbalardan foydalanishda maxsus himoya vositalari, dozimetrik nazorat va belgilangan me’yorlarga rioya qilish talab etiladi. Radiatsiyaviy hodisa yuz berganda aholi vakolatli tashkilotlarning ko‘rsatmalariga amal qilishi va tekshirilmagan ma’lumotlarga ishonmasligi kerak. Yong‘in, sanoat, yadro va radiatsiyaviy xavfsizlikning umumiy maqsadi insonlar hayoti va sog‘lig‘ini himoya qilish hamda favqulodda vaziyatlarning oqibatlarini kamaytirishdan iborat. Shu sababli ushbu

yo‘nalishlarni o‘zaro muvofiqlashtirish, zamonaviy ogohlantirish tizimlaridan foydalanish va tegishli xizmatlar o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish muhimdir [3].

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, favqulodda vaziyatlarning oldini olishda profilaktik tadbirlar, texnik nazorat va insonlarning tayyorgarligi muhim o‘rin tutadi. Xavfli holatlarni erta aniqlash imkonini beruvchi avtomatik monitoring tizimlari hodisalarga tezkor munosabat bildirishga yordam beradi. Muntazam o‘quv mashg‘ulotlari esa xodimlar va aholining favqulodda vaziyatlarda to‘g‘ri harakat qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Xavfsizlikni takomillashtirish uchun korxonalarda mavjud xavflarni muntazam baholash, uskunalarning texnik holatini nazorat qilish, evakuatsiya rejalarini yangilash va xodimlarni o‘qitish zarur. Yadro hamda radiatsiyaviy xavfsizlikda esa maxsus monitoring, himoya vositalari va vakolatli mutaxassislarning nazorati alohida ahamiyatga ega [4].

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, favqulodda holatlarda xavfsizlikni ta’minlash insonlar hayoti va sog‘lig‘ini muhofaza qilishning muhim shartidir. Yong‘in, sanoat, yadro va radiatsiyaviy xavfsizlik bo‘yicha profilaktik choralarni kuchaytirish, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish va aholining bilimini oshirish favqulodda vaziyatlar xavfini kamaytiradi. Har bir tashkilot va fuqaro xavfsizlik qoidalariga mas’uliyat bilan yondashishi, tegishli ko‘rsatmalarga amal qilishi va xavfli vaziyatlarda tezkor harakat qilishga tayyor bo‘lishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Yormatov G‘.Y., Isamuxamedov Yo.U. Mehnatni muhofaza qilish. — Toshkent: O‘zbekiston, 2011.

2. Nigmatov I., Tojiyev M.X. Favqulodda vaziyatlar va fuqaro muhofazasi. — Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2011. — 260 b.

3. Qudratov O., G‘aniyev T. Favqulodda vaziyatlarda fuqaro muhofazasi. — Toshkent: Yangi asr avlodi, 2005. — 245 b.

4. Ahmedov I.A., Saidxo‘jayeva N.S. Radiatsiya xavfsizligi. — Toshkent, 2019.

5. G‘ulomova G.M. Yong‘in xavfsizligi. — Toshkent: Fan va ta’lim, 2022. — 367 b.